

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล

Legal issues regarding digital asset enforcement

ชูดานูช วิสะมิตนันต์¹
Chudanuch Wisamidtnan¹

Received: Oct 3, 2023 Revised: May 8, 2024 Accepted: Aug 8, 2024

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหารงานยุติธรรม, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ, 10240

¹ Master's degree student Master of Laws Program Major in Justice Administration, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University Bangkok, 10240. Thailand.

* Corresponding author: E-mail address: danuch6060@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล 2. เพื่อศึกษากฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล 3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล 4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ โดยการค้นคว้าเอกสาร ข้อมูลที่ทำการศึกษาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร ตำราต่าง ๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล

ผลการศึกษาพบว่า สินทรัพย์ดิจิทัล ในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ไม่มีสถานะถือเป็นเงินตรา เป็นเพียงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางคอมพิวเตอร์ไม่มีรูปร่าง แต่มีมูลค่าและมีราคาถือเอาได้ เข้าลักษณะเป็นทรัพย์สินตามความหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติไว้ว่า ทรัพย์สิน หมายความว่า ความรวมทรัพย์สิน และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ สามารถถูกแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เพื่อการชำระสินค้าและบริการได้ แต่ในประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติรองรับอย่างชัดเจนว่า “สินทรัพย์ดิจิทัล” เป็นสินทรัพย์ไม่มีรูปร่าง ซึ่งสามารถบังคับคดีได้หรือเป็นทรัพย์สินที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ต้องอาศัยการตีความกฎหมายบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล จึงอาจเกิดปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาไว้ในประการต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรกำหนดให้มีกฎหมายรองรับเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ที่ควรกำหนดให้สินทรัพย์ดิจิทัลอยู่ภายใต้กฎหมายการบังคับคดี โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รองรับสถานะให้ถือว่า ทรัพย์สินหมายความว่าความรวมถึงสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไม่มีรูปร่างด้วย ในขณะเดียวกันก็ควรปรับปรุงกฎหมายวิธีการบังคับคดีเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลที่เหมาะสมเป็นการเฉพาะในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย

คำสำคัญ : การบังคับคดี, ลูกหนี้ตามคำพิพากษา, สินทรัพย์ดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research article are to study: 1. To study theoretical concepts regarding digital asset enforcement 2. To study laws in Thailand and abroad regarding digital asset enforcement 3. To analyze problems related to digital asset enforcement 4 . To suggest ways to improve and improve the law regarding the enforcement of digital assets.

The researcher used this independent study method. By researching documents Information studied both in Thailand and abroad. By collecting information from books, journals, various textbooks and other electronic media, both Thai and foreign, related to digital assets.

The results of the study found that Digital assets in various countries including Thailand It has no status as currency. It is just a formless computerized electronic data unit. But it has value and has a price. It is classified as property within the meaning of the Civil and Commercial Code. It is stated that property includes property and incorporeal objects. This may have a price and may be taken for granted. They can be exchanged for cash to pay for goods and services. But in Thailand there is no provision to clearly support that. “Digital assets” are incorporeal assets. which can be enforced or is property subject to the provisions of the Civil Procedure Code But it must rely on the interpretation of law to enforce the law regarding the enforcement of digital assets. Therefore there may be a problem. The researcher has analyzed the problem in various aspects. Therefore, the researcher deems it appropriate to have clearly written legal support. that digital assets should be subject to enforcement law It is stipulated in the Civil and Commercial Code to support the status to be considered. Assets include intangible digital assets. At the same time, the law on appropriate digital asset enforcement procedures should also be improved specifically in the civil procedure law.

Keywords: legal execution, judgment debtor, digital assets

บทนำ

กรมบังคับคดีมีภารกิจหลักในการให้บริการด้านการบังคับคดีแพ่งนั้น ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งที่จะต้องกระทำผ่านองค์กรของรัฐ คือ หน่วยงานกรมบังคับคดี หลังจากศาลพิพากษาให้เจ้าหนี้ชนะคดีแล้ว และหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาจะมีการบังคับยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา [1] ซึ่งในยุคปัจจุบันนี้ด้วยความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้เกิดขึ้นอย่างมากมาย ทำให้ประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการใช้ชีวิตยุคใหม่ของผู้คนทั่วโลก ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าและบริการที่ต้องนำดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการนำเทคโนโลยีระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจำหน่ายสินค้าและการให้บริการ โดยเฉพาะการใช้ในธุรกิจการเงินหรือที่รู้จักกันดีในปัจจุบันได้แก่ ระบบเงินดิจิทัลอันเป็นที่มาของสกุลเงินดิจิทัล เช่น bitcoin อย่างไรก็ตามด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลกได้เปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของผู้คนอย่างมากมาย รวมทั้งในการถือครองทรัพย์สินทั้งมีรูปร่างและทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นอาจได้มาโดยประเภท สิทธิการครอบครอง การระดมทุน รวมทั้งการจำหน่ายจ่ายโอนกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ดิจิทัลมีจุดเด่นด้านความสามารถในการทำธุรกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลโดยปฏิบัติการผ่านระบบออนไลน์ เชื่อมข้อมูลโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งทำให้ภาคธุรกิจทั่วโลกตื่นตัวและพยายามศึกษาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาใช้กับธุรกิจของตนเองและทำธุรกรรมต่าง ๆ เพื่อระดมทุนและใช้ระบบนี้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในรูปแบบทรัพย์สินของภาคธุรกิจนั้นจะอยู่ในหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ข้อมูลการเงิน สัญญาธุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงหรือสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย

ปัจจุบันได้มีการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในชีวิตประจำวันมากขึ้นในธุรกิจการเงินหรือที่เรารู้จักกันเป็นอย่างดีได้แก่ ระบบเงินดิจิทัล อันเป็นที่มาของสกุลเงินดิจิทัลและระบบสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าเป็นอย่างมาก ซึ่งในประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการตื่นตัวและประกอบสินทรัพย์ดิจิทัลมานานแล้วไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ แต่สำหรับประเทศไทยนั้นยังคงเป็นเรื่องที่ใหม่ หรือแม้กระทั่งผู้ถือครองสินทรัพย์ดิจิทัลในประเทศไทยเองและผู้ลงทุนสินทรัพย์ต่าง ๆ ก็ยังคงเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนทั่วไป เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและการดำเนินการของสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าว ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนและเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินส่วนบุคคลรวมทั้งบุคคลบางกลุ่มอาจใช้ช่องทางการดำเนินการทางสินทรัพย์ดิจิทัลให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือเกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินเศรษฐกิจได้

สำหรับประเทศไทยการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ ได้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นกฎหมายภาษีสินทรัพย์ดิจิทัลหรือตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 เพื่อกำกับควบคุมการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลไม่ให้เกิดการหลอกลวงลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัล เพราะอาจมีการสร้างความเสียหายต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกรณีลงทุนเงินดิจิทัลสกุลบิทคอยน์กับเว็บไซต์ชื่อดัง ซึ่งภายหลังไม่สามารถถอนเงินออกจากระบบได้ ดังนั้นแล้วจากเหตุการณ์

ดังกล่าวจึงต้องมีการดำเนินคดีทางกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีทั้งทางอาญา หรือจะเป็นการดำเนินคดีทางแพ่งด้วย แต่หากการดำเนินคดีทางอาญานั้นความรับผิดก็ต้องดำเนินการลงโทษจำคุก ส่วนความรับผิดในทางแพ่งอาจจะต้องมีการดำเนินคดีในทางแพ่งและชดใช้ความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายอันรวมถึงการอันรวมถึงการบังคับคดีเอาทรัพย์สินดิจิทัลดังกล่าว [2]

จากกรณีเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน หรือเราเรียกว่า สินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางเศรษฐกิจอีกประเภทหนึ่งอาจมีราคาและประชาชนทั่วไปอาจถือครองเอาไว้ได้ รวมทั้งปัญหาการบังคับในทางคดีแพ่งเพื่อบังคับเอาแก่ทรัพย์สินดิจิทัล ในปัจจุบันสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นที่นิยมแพร่หลายและนับเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกประเภทหนึ่ง ที่ประชาชนทั่วไปได้ให้ความสนใจที่จะถือครอง ซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่มีราคา ดังนั้นแล้วที่ผ่านมารวมบังคับคดีได้เล็งเห็นความสำคัญในการเตรียมการเพื่อรองรับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล ในประเทศไทยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการค้นหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นจะเห็นได้ว่าอาจเกิดการบังคับคดีแพ่งในยุคที่มีสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งเป็นสินทรัพย์รูปแบบใหม่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สามารถก่อให้เกิดรายได้มหาศาลในโลกปัจจุบันรวมทั้งเป็นฐานข้อมูลทรัพย์สิน ซึ่งมีมูลค่าและใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าได้ แต่อย่างไรก็ตามสินทรัพย์ดิจิทัลนี้เป็นเพียงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางคอมพิวเตอร์เท่านั้น ซึ่งไม่มีรูปร่างและจับต้องไม่ได้ รวมทั้งโดยสภาพสินทรัพย์ดิจิทัลนี้มีความผันแปรสูงมาก ทั้งราคามีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดเวลา อีกทั้งฐานการเกิดสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นบางแห่งอยู่ในต่างประเทศ ดังนั้นแล้วจึงเกิดประเด็นคำถามที่ว่า หากจะมีการบังคับคดีซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้สามารถบังคับคดีได้หรือไม่ และหากจะให้มีประสิทธิภาพในการบังคับคดีควรใช้วิธีการบังคับคดีแบบใด รวมทั้งประเด็นการเข้าถึงข้อมูลสินทรัพย์ดิจิทัลในการบังคับคดีด้วย และมีเจ้าหน้าที่ใช้สิทธิดำเนินการบังคับคดีเอาทรัพย์สินดิจิทัลและเอาออกขายทอดตลาดจะอาศัยกระบวนการวิธีการประเมินสินทรัพย์ดิจิทัลอย่างไร สำหรับประเทศไทยปัจจุบันการบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น ก็ยังพบว่าในประเทศไทยนั้นยังไม่มีแนวทางบังคับคดีที่ชัดเจนเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ โดยผลที่ตามมาหากภาครัฐไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีได้ เช่นเดียวกับสินทรัพย์อื่นๆทั่วไป ผู้กระทำผิดดังกล่าวก็สามารถถ่วงน้ำหนักสินทรัพย์ดิจิทัลออกนอกประเทศไทยไปได้ง่าย ดังนั้นแล้วจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องพัฒนากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล โดยเริ่มตั้งแต่ใช้กฎหมายรองรับสินทรัพย์ดิจิทัลว่าเป็นทรัพย์สินที่สามารถยึดทรัพย์สินบังคับคดีได้หรือไม่ รวมทั้งหากมีการบังคับคดีกระบวนการสืบทรัพย์การบังคับคดีนั้นจะต้องมีโดยการเข้าถึงข้อมูลสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งโดยสภาพของทรัพย์สินนั้นการเข้าครอบครองสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นแตกต่างไปจากทรัพย์สินประเภทอื่นๆ นั้นยังคงเป็นปัญหาในส่วนของวิธีการบังคับคดี แม้จะมีกฎหมายตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ถือเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมีใจความสำคัญให้พนักงานกับตลาดหลักทรัพย์ที่มีอำนาจทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เอกสาร หลักฐานหรือระบบคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือดำเนินคดี ซึ่งมีกฎหมายรองรับการยึด

อายุัดสินทรัพย์ดิจิทัลไปแล้วก็ตาม แต่ทางเจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการใช้วิธีการบังคับคดีอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับสภาพสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างและจับต้องไม่ได้ นั้น ยังไม่มีแนวทางการบังคับคดีของไทยอย่างชัดเจนเกี่ยวกับสินทรัพย์ประเภทดิจิทัล นอกจากนั้นแล้วเป็นปัญหาเรื่องการประเมินราคาสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นโดยสภาพสินทรัพย์ดิจิทัล เราจะเห็นได้ว่าสภาพทรัพย์สินนั้นมีความผันแปรสูงมากหากมีการเปลี่ยนแปลงราคาขึ้นลงของราคาการซื้อขายในตลาดจะยังคงเป็นปัญหาของบังคับคดีเพื่อกำหนดราคาในการขายทอดตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลในการบังคับคดีชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัญหาการบังคับคดีเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมา เพื่อเป็นการศึกษาในเชิงพัฒนากฎหมายการบังคับคดีเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ ดิจิทัลของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแนวปฏิบัติการบังคับคดีในระดับสากล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล
2. เพื่อศึกษากฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล)

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทความนี้ผู้เขียนใช้การศึกษาค้นคว้าและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา รายงานวิจัย บทความทางวิชาการ ตั๋วบทกฎหมาย พระราชบัญญัติ รวมทั้งค้นคว้าจากเอกสารสื่อออนไลน์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และข้อมูลอื่นๆจากทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการบังคับคดีเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล ที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านการบังคับคดี เพื่อนำมาทำการประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อประเด็นปัญหาในการบังคับคดีเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

หลักการ แนวคิด ลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลสกุลเงินต่าง ๆ

สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) รูปแบบสกุลเงินต่าง ๆ ในพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 และประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่ ธปท.8/2557 เรื่อง ข้อมูลเกี่ยวกับบิทคอยน์และหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เป็นหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องดำเนินการผ่านกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์อันมีความซับซ้อนมาใช้ในการประกอบธุรกิจและกระทำการทางการเงิน ไม่มีลักษณะทางกายภาพธุรกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลทั้งหมดจะกระทำผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์[3] การประมวลผลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและยืนยันการทำธุรกรรมนั้น ๆ ด้วยคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องที่เชื่อมโยงกันในเครือข่าย วิธีการบันทึกผลแบบกระจาย (Distributed Ledger) ใช้เพื่อการเก็งกำไร การแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ การระดมทุนมูลค่าของหน่วยข้อมูลดังกล่าวจะเปลี่ยนไปตามความต้องการของกลุ่มคนซื้อขาย อันมีราคาหรือมูลค่าซึ่งถือเอาได้และใช้เป็นสื่อกลางเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยน จึงเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้จึงเข้าลักษณะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 และมาตรา 138 [4]

ลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัล

1. คริปโทเคอร์เรนซีหรือเงินสกุลดิจิทัลถูกสร้างขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในลักษณะเดียวกับสกุลเงินเหมือนทั่วไป หรือทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
2. โทเคนดิจิทัล ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการที่เจ้าของเป็นผู้ออกและให้ได้มาซึ่งสินค้าบริการหรือสิทธิอื่น ๆ ที่ตกลงกันไว้ [5]

การกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลโดยทั่วไป “สินทรัพย์ดิจิทัล” มีความหมายกว้างกว่าสินทรัพย์ดิจิทัล หมายถึง “สิ่งใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นตัวหนังสือหรือสื่อต่าง ๆ ที่ถูกจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัลและสามารถใช้งานได้ และมีเนื้อหาครอบคลุมกิจกรรม โดยหลากหลายอาจแบ่งประเภทสินทรัพย์ดิจิทัลออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

- (1) สินทรัพย์ดิจิทัลทางธุรกิจที่มีมูลค่าทางการเงิน เช่น เงินเสมือน อีเมล ไฟล์งาน หรือระบบงานดิจิทัลทั้งหลายที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ
- (2) สินทรัพย์ดิจิทัลส่วนบุคคลที่มีมูลค่าทางการเงิน เช่น เงินเสมือน เป็นต้น
- (3) สินทรัพย์ดิจิทัลส่วนบุคคลที่มีมูลค่าทางจิตใจ เช่น ภาพ เสียง วิดีโอ หรือบัญชีสังคมออนไลน์ เป็นต้น

การบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัลในต่างประเทศ

สหรัฐอเมริกา

ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้คำพิพากษา ซึ่งอธิบายว่า “ประเภทของผลประโยชน์ที่จะถูกครอบครองในฐานะของ “ทรัพย์สิน (Property)” นั้นมีความหลากหลายและบ่อยครั้งที่ไม่ได้อยู่ในรูปที่สามารถจับต้องได้และขึ้นอยู่กับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจ เช่น กรณีสหรัฐอเมริกา ศาลได้มีประเด็นให้

ต้องพิจารณาเรื่องให้ยึดเงินเสมือนดังกล่าว นอกจากนี้ผลประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาไม่ได้ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ แต่เกิดจากกฎ (rules) ความเข้าใจ (understandings) ตามกฎหมายระดับมลรัฐ (State Law) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้บัญญัติเรื่องความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และนิยามของทรัพย์สินเอาไว้ ดังนี้

“มาตรา 654 ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นสิทธิของบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนที่จะครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น โดยปราศจากการรบกวนของบุคคลอื่น ในประมวลกฎหมายนี้ ทรัพย์สินที่บุคคลจะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้ให้เรียกว่า “ทรัพย์สิน (Property)” “มาตรา 657 ทรัพย์สินนั้นเป็นได้ทั้ง 1. ทรัพย์สินหรือสังหาริมทรัพย์ หรือ 2. บุคคลสิทธิหรือสังหาริมทรัพย์” หากพิจารณาตามถ้อยคำของบทบัญญัติข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า บัญญัติเรื่องความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และนิยามของทรัพย์สินของมลรัฐแคลิฟอร์เนียไม่ได้รับรองถึง “เงินเสมือน” เอาไว้ให้เป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งด้วยเหตุนี้ จึงมีประเด็นให้ต้องพิจารณาต่อไปว่าระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่รับรองสถานะทางกฎหมายของเงินเสมือนหรือไม่ และด้วยวัตถุประสงค์ใดกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่มีการโอนทรัพย์สิน(ของลูกหนี้)ถูกทำให้เป็นโมฆะตามกฎหมาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นอาจจะเรียกเอาทรัพย์สินหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ถูกโอนไปแล้วกลับคืนมายังกองทรัพย์สินของลูกหนี้ อย่างไรก็ตามกรณีมีประเด็นต้องพิจารณาต่อไปว่า “ทรัพย์สิน” ตามความหมายของบทบัญญัติในเรื่องล้มละลายนั้นหมายรวมถึงเงินเสมือนด้วยหรือไม่ ต่อปัญหาข้างต้น ศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีคำพิพากษาเงินเสมือนนั้นถือเป็นทรัพย์สินตามความหมายของกฎหมายล้มละลาย ในคดี In re Hashfast Technologies ค.ศ. 2016 ซึ่งเป็นคดีมีมูลเหตุมาจากโอนทรัพย์สินโดยการฉ้อฉลของลูกจ้างในบริษัท เพื่อเรียกบิตคอยน์จำนวน 3,000 เหรียญกลับมา โดยศาลได้วินิจฉัยนั้นถือเป็นทรัพย์สินตามความหมายของกฎหมายล้มละลาย เพื่อประโยชน์ในทางกฎหมายสหรัฐอเมริกาถือว่า เงินเสมือน เป็นทรัพย์สินและสามารถบังคับคดียึดหรืออายัดทางแพ่งได้อย่างทรัพย์สิน โดยอำนาจในการยึดหรืออายัดทางแพ่งในสหรัฐอเมริกาคือเป็นอำนาจพิจารณาแก่ทรัพย์สิน (in rem proceeding) ยกตัวอย่างเช่น การยึดหลักทรัพย์สินเพื่อชดใช้คำตัดสินในคดีละเมิด “เนื่องจากการดำเนินการฟ้องร้องบังคับคดีทางแพ่ง เป็นเรื่องที่ฟ้องร้องต่อทรัพย์สิน ซึ่งเป็นไปตามค่านิยามของทรัพย์สิน จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าบิตคอยน์สามารถตกเป็นวัตถุที่จะถูกยึดหรืออายัดทางแพ่งได้ ประเด็นต่อมาที่จะต้องพิจารณาคือ “ทรัพย์สิน” ที่จะถูกยึดนั้นเป็นทรัพย์สินที่มีตัวตนทางกายภาพ(tangible) หรือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนทางกายภาพ (intangible) แต่ก็มีสถานะทางกฎหมาย เช่น บ้านหรือรถยนต์นั้นถือเป็นทรัพย์สินมีตัวตน ในขณะที่ทรัพย์สิน เช่น หุ้นอนุพันธ์หรือค่าความนิยมของบริษัทนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีตัวตนในทางกายภาพ ดังนั้นสหรัฐอเมริกาฉะนั้น การยึดและอายัดเงินเสมือนนั้นไม่อาจอาศัยเพียงบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย [6]

สรุปขั้นตอนในการยึดหรืออายัดเงินเสมือนในคดีแพ่งของสหรัฐอเมริกาอเมริกา ในคดีแพ่ง เจ้าหนี้ยื่นฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งขอให้ลูกหนี้ชดใช้หนี้ตามมูลหนี้ หากสืบทราบมาว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินเป็นเงินเสมือนให้แจ้งมาในสำนวนฟ้องด้วยสืบทราบว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินที่เป็นเงินเสมือนเก็บไว้ในที่ใดบ้าง เช่น บัญชีที่เปิดไว้กับตลาดแลกเปลี่ยน (Exchange) หรือวอลเล็ต (Wallet) โดยเจ้าหนี้อาจร้องขอให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวระหว่างรอมหายยึดได้หากเป็นที่น่าเชื่อว่าลูกหนี้จะทำการย้ายถ่ายเทหรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินของตนเพื่อประวิงการชำระหนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องติดต่อไปยังตลาดแลกเปลี่ยนเงินเสมือนที่ลูกหนี้ฝากเงินเสมือนเอาไว้ทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามหมายยึดทรัพย์หรือหมายบังคับคดี และนำออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาแบ่งชำระหนี้เจ้าหนี้ต่อไป แต่หากไม่พบว่าลูกหนี้ฝากเงินไว้กับตลาดแลกเปลี่ยนก็ต้องสืบทราบวอลเล็ต พร้อมทั้งไพรเวทคีย์ (Private Key) เพื่อยึดอายัดและโอนมายังวอลเล็ตของศาล และนำออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ต่อไป โดยในขั้นตอนนี้อาจรวมถึงการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญด้านการพิสูจน์หลักฐาน (forensic expert) และผู้เชี่ยวชาญด้านการสืบสวน (investigative consultant) สำหรับขั้นตอนการอายัดเงินเสมือนในสหรัฐอเมริกาอเมริกานั้น ไม่อาจอาศัยเพียงบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น แต่ยังจะต้องอาศัยเจ้าหนี้ที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติการยึดอายัดอีกด้วย เช่น ในคดี SEC v. AriseBank ปี ค.ศ. 2018 ดำเนินการในคดีแพ่งและศาลมีคำสั่งฉุกเฉินให้ดำเนินการอายัดเงินฝากตามเกณฑ์และคำสั่งตั้งผู้รักษาทรัพย์ขึ้นเพื่อติดตามรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของจำเลยและผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังดำเนินการเขาสืบยึดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์อื่นๆที่เชื่อมต่อสำหรับการเชื่อมต่อบัญชีธนาคารและเชื่อมต่อวอลเล็ต criptoเคอร์เรนซีและเจ้าพนักงานบังคับคดีได้สอบสวน Rice เพื่อติดตามรวบรวมทรัพย์สินของจำเลย

ประเทศญี่ปุ่น

ระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ไม่ได้ยอมรับให้ “เงินเสมือน” (Virtual Currency) เป็น “เงินตรา” ที่จะใช้ชำระหนี้กันได้ตามกฎหมาย (legal tender) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เท่าทันต่อสถานการณ์แวดล้อมในปัจจุบัน โดย Financial Services Agency (FSA) ได้เสนอร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการให้บริการชำระเงินหรือ Payment Services Act (PSA) กระทรวงเทคโนโลยีข้อมูลและการสื่อสารแห่งประเทศญี่ปุ่น โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2017 เป็นต้นไปโดยได้เพิ่มเติมบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าวอีกทั้งยังได้จัดทำร่างกฎหมายเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติการธนาคารและพระราชบัญญัติอื่น ๆ อีกหลายฉบับยังรอการอนุมัติจากที่ประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยในร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการให้บริการชำระเงินฉบับดังกล่าวได้ให้คำนิยามสำหรับบิตคอยน์และเงินเสมือนเอาไว้ว่า เป็นมูลค่าทางทรัพย์สินซึ่งสามารถใช้โดยบุคคลใดก็ได้โดยไม่ต้องกำหนดไว้ใช้สำหรับการชำระค่าสินค้าให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง โดยการโอนหรือจำหน่ายผ่านวิธีการทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งความในข้อนี้ไม่รวมถึงสกุลเงินปกติที่ถูกแสดงอยู่ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วยเหตุที่คณะรัฐมนตรีได้มอบอำนาจส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขหรือจัดการพระราชบัญญัติการให้บริการชำระเงินให้แก่ FSA ด้วยเหตุนี้ FSA จึงกลายเป็นตัวแทนในการออกกฎหมายกำกับดูแลและควบคุม

โดยพระราชบัญญัติที่ได้รับการแก้ไขนั้น ซึ่งพระราชบัญญัติที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้วนั้นจะมีผลทำให้บรรดาธุรกิจตลาดแลกเปลี่ยนเงินเสมือนในประเทศญี่ปุ่นต้องมาจดทะเบียนกับทาง FSA นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ก็ยังกำหนดให้ตลาดแลกเปลี่ยนเงินเสมือนต่าง ๆ ต้องจัดการเงินเสมือนของลูกค้าแยกออก โดยกระบวนการจัดการดังกล่าวจะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีสาธารณะที่ได้รับใบอนุญาตหรือบริษัทสอบบัญชีมากไปกว่านี้ตลาดแลกเปลี่ยนเงินเสมือนจะต้องทำสัญญากับศูนย์บรรเทาข้อพิพาท ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านตลาดแลกเปลี่ยนเงินเสมือนที่กำหนดไว้ โดย FSA ซึ่งเป็นผู้ได้รับอนุญาตจะทำหน้าที่ตรวจสอบและมีคำสั่งทางปกครองแก่ตลาดแลกเปลี่ยนเงินเสมือนเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามความเหมาะสมพระราชบัญญัติป้องกันการโอนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญาฉบับปี ค.ศ. 2007 ยังได้รับการแก้ไขปรับปรุงโดยพระราชบัญญัติแก้ไขฉบับเดียวกันนี้อีกด้วย โดยส่งผลให้ตลาดแลกเปลี่ยนเงินเสมือนมีภาระในการตรวจสอบตัวตนของลูกค้าที่มาเปิดบัญชี เก็บบันทึกข้อมูลธุรกรรมต่าง ๆ และแจ้งเตือนองค์กรที่กำกับดูแลเมื่อพบเจอเหตุการณ์ที่น่าสงสัยในส่วนกระบวนการยึดอายัดเงินเสมือนในประเทศญี่ปุ่นนั้น

ประเทศเกาหลีใต้

การยึดเงินเสมือนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกฎหมาย ยังมีกรณีศึกษาของประเทศเกาหลีใต้โดยศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาในคดี Public Prosecutor v. Ahn ค.ศ. 2018 ให้ยึดบิทคอยน์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แม้ว่า “เงินเสมือน” เช่นบิทคอยน์จะไม่ถูกยอมรับให้เป็น “เงินตรา” ที่สามารถใช้ชำระหนี้ได้ในระบบกฎหมาย (legal tender) ของประเทศเกาหลีใต้ได้ก็ตาม ในคดีนี้จำเลยได้กระทำความผิดในฐานะเผยแพร่สื่อลามกอนาจารและได้รับค่าตอบแทน(บางส่วน) ในรูปของบิทคอยน์ ดังนั้น คดีจึงมีประเด็นต้องว่ารัฐจะยึดบิทคอยน์จำนวนมากกว่าเหรียญของจำเลยได้หรือไม่ สำหรับประเด็นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการตรวจค้นบิทคอยน์ นอกจากนี้ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการของประเทศเกาหลีใต้ดำเนินการโดยการยึดใบเสร็จรับเงิน รายการบัญชี และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของผู้ต้องสงสัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเงินเสมือน โดยในคำพิพากษาคัดสินของศาลฎีกาของประเทศเกาหลีใต้วินิจฉัยว่า “คริปโทเคอร์เรนซีถือว่าเป็นทรัพย์สินที่สามารถยึดเอาได้ในการฟ้องร้องคดีทางอาญา” ในการวินิจฉัยคดีดังกล่าวศาลฎีกาของประเทศเกาหลีใต้ต้องวินิจฉัยความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด (Criminal Proceed)” ตาม Act on Regulation and Punishment of Criminal Proceeds Concealment ซึ่งบัญญัตินิยามของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดว่า “ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาอย่างร้ายแรง” ทั้งนี้คำว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด” นั้นหมายความถึง “ดอกผลจากการกระทำความผิดอาญา ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาและทรัพย์สินอื่นซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวไม่ว่าประเภทหนึ่งประเภทใดได้รวมเข้ากับทรัพย์สินอื่นโดยมีอายแยกออกจากกันได้” โดยศาลฎีกาของประเทศเกาหลีใต้ได้วินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญานั้นไม่ได้หมายความถึงเฉพาะสินค้า

เท่านั้น หากแต่ยังหมายรวมถึงเงินสด เงินฝาก หุ่น และทรัพย์สินอื่นซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกด้วย ดังนั้น เมื่อบิตคอยน์สามารถถูกแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้และสามารถถูกใช้เพื่อการชำระหนี้ได้จึงเป็นสิ่งที่มูลค่าทางเศรษฐกิจ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษายึดบิตคอยน์ของจำเลยแล้ว กรณีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า พนักงานอัยการจะทำการจำหน่าย (dispose of) บิตคอยน์ที่ยึดมาได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำส่งรายได้จากการขายได้ให้กระทรวงการคลังต่อไป สำหรับประเด็นนี้มีการรายงานว่าเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายบิตคอยน์ที่ยึดมาได้นั้นสามารถที่จะเลือกใช้ “การประมูล” ผ่านระบบการจำหน่ายสินทรัพย์ของ Korea Asset Management Corporation (KAMCO) ซึ่งมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจโดยอาจเทียบเคียงกระบวนการจำหน่ายกับกรณีของการยึดและขายทอดตลาดหลักทรัพย์ [8]

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้พบว่าประเทศไทยเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีแก่ สินทรัพย์ดิจิทัล ดังนี้

ประการที่หนึ่ง สินทรัพย์ดิจิทัล ถือเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ที่จะสามารถบังคับคดีได้ ยังคงมีปัญหาความไม่ชัดเจนของสถานะทางกฎหมายของสินทรัพย์ดิจิทัลตามกฎหมายไทยนั้น ยังคลุมเครือ ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่านิยามและสถานะทางกฎหมายสินทรัพย์ดิจิทัล ตามนิยามของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยตาม มาตรา 137 และมาตรา 138 ยังไม่ครอบคลุมถึงสินทรัพย์ดิจิทัลที่อาจนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือที่อาจจะถูกบังคับคดีได้ดังเช่นทรัพย์สินอื่น ๆ โดยลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น เป็นหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางคอมพิวเตอร์ไม่มีรูปร่าง แต่จากการศึกษาพบว่า เป็นสิ่งที่มีมูลค่าและถือเอาได้ สามารถถูกแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ ดังนั้นจึงถูกใช้เพื่อการชำระหนี้ได้ สินทรัพย์ดิจิทัลจึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีมูลค่า ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็น ทรัพย์สิน ตามความหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามกฎหมายไทย มาตรา 138 ที่บัญญัติไว้ว่า ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ [9] ซึ่งการตีความนิยามของสินทรัพย์ดิจิทัล ถือเป็นทรัพย์สินนั้นก็สอดคล้องกับแนวการตีความของศาลฎีกาของประเทศเกาหลีใต้ในคดี Public Prosecutor V Ahn ซึ่งได้วินิจฉัยว่า บิตคอยน์สามารถถูกแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้และสามารถถูกใช้เพื่อการชำระหนี้ได้ จึงเป็นสิ่งที่มูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า แม้สินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าวจะถือว่าเป็นทรัพย์สินก็ตาม แต่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามกฎหมายไทยมาตรา 138 นั้น กฎหมายใช้คำว่า ทรัพย์สินหมายความว่ารวมทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งคำว่า ทรัพย์สินเป็นคำศัพท์คำนี้มักถูกใช้โดยทั่วไปและใช้ในวงการกฎหมาย หมายถึง สิ่งของมีค่าต่าง ๆ ทั้งที่มีรูปร่างที่สามารถทำการถือครองได้และตีมูลค่าเป็นเงินได้ เช่น บ้าน คอนโด ที่ดิน โรงงาน รถยนต์ ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ทรัพย์สินทางการเงิน (Financial assets) เช่น เงินสด เงินฝากธนาคาร ธนบัตร หุ้น พันธบัตร ตราสารหนี้ และรวมถึง ทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง(Intangible assets) เช่น ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า ซอฟต์แวร์

คอมพิวเตอร์ ทรัพย์สินทางปัญญา แต่ในส่วนของสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น คำว่า “สินทรัพย์” คำนี้หมายถึงทรัพย์สินมีค่าต่าง ๆ ที่บุคคลหรือกิจการเป็นเจ้าของอยู่ จะมีความหมายที่กว้างกว่าทรัพย์สินตรงที่สินทรัพย์นั้นรวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตด้วย เช่น การที่กิจการไปซื้อรถยนต์ ตัวอย่างเช่น ทำสัญญาจะผ่อนชำระเป็นงวด ๆ กิจการสามารถนำรถยนต์นั้นไปใช้ประโยชน์ได้เลย แม้จะยังชำระไม่ครบทุกงวดและยังไม่มีกรรมสิทธิ์รถยนต์คันนั้น ในทางกฎหมายรถยนต์คันนั้นเลยยังไม่เป็นทรัพย์สิน แต่ในทางบัญชีรถยนต์คันนั้นถือว่าเป็นสินทรัพย์ของกิจการเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นหากเรานำมาเปรียบเทียบกับลักษณะสินทรัพย์ดิจิทัลแล้วจะเห็นได้ชัดว่า สินทรัพย์ดิจิทัลจะมีความแตกต่างจากทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เนื่องจากตัวสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นเป็นสินทรัพย์รูปแบบใหม่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สามารถก่อให้เกิดรายได้มหาศาลในโลกปัจจุบัน ดังนั้นจึงถือว่าสินทรัพย์ดิจิทัลแม้จะถือเป็นทรัพย์สินก็ตามแต่ก็มีความหมายกว้างกว่าทรัพย์สิน นั่นคือเป็นลักษณะสินทรัพย์นั้นเองก็ยิ่งสอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาซึ่งอธิบายว่า ประเภทของผลประโยชน์ที่จะถูกคุ้มครองในฐานะทรัพย์สินนั้นมีความหลากหลายและบ่อยครั้งที่ไม่ได้อยู่ในรูปที่สามารถจับต้องได้และขึ้นอยู่กับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ผลประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาอเมริกานั้นไม่ได้ถูกสร้างโดยรัฐธรรมนูญแต่เกิดจากกฎและความเข้าใจ จะเห็นได้ว่ากฎหมายนั้นได้รองรับประโยชน์จากทรัพย์สินแล้วจึงถือว่าเป็นทรัพย์สินด้วย จึงสรุปได้ว่า สถานะทางกฎหมายของสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าว ถือเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย และเมื่อปรับกับหลักกฎหมายไทยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 และมาตรา 138 สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่างแต่มีราคาและถือเอาได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 และมาตรา 138 ของประมวลกฎหมายไทย ซึ่งสอดคล้องกับระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น แม้ประเทศญี่ปุ่นจะไม่ยอมรับสินทรัพย์ดิจิทัลให้เป็นเงินตรา ที่สามารถชำระหนี้กันได้ตามกฎหมายแต่ก็ได้จัดทำร่างกฎหมายเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติการธนาคารและพระราชบัญญัติอื่นๆอีกหลายฉบับ โดยในร่างมีการแก้ไขพระราชบัญญัติการให้บริการชำระเงินฉบับดังกล่าวได้ให้คำนิยามสำหรับบิทคอยน์และเงินเสมือนเอาไว้ว่า เป็นทรัพย์สินและมูลค่าทางทรัพย์สิน ในขณะเดียวกันก็มีคดีล้มละลายของ MTGOX สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าเงินเสมือนหรือบิทคอยน์ นั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของกองทรัพย์สินของลูกหนี้ล้มละลายได้ กรณีดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นในบริบทนั้น ได้อยอมรับว่าสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นทรัพย์สินที่สามารถชำระหนี้ได้ แต่ผู้เขียนยังเห็นว่าในส่วนของนิยามตามกฎหมายของประเทศไทยนั้น มาตรา 138 เมื่อเทียบกับลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลแล้วยังไม่ครอบคลุมชัดเจนรวมถึงสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย เพราะว่าตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยนั้น มาตรา 138 ในลักษณะของ สินทรัพย์ดิจิทัลแล้วยังไม่ครอบคลุมชัดเจน ใช้คำว่า ทรัพย์สิน เป็นคำนิยาม ศัพท์คำนี้มักถูกใช้โดยทั่วไปและใช้ในวงการกฎหมายหมายถึง สิ่งของมีค่าต่าง ๆ ทั้งที่มีรูปร่างหรือไม่รูปร่างที่สามารถทำการถือครองได้และ “ตีมูลค่าเป็นเงินได้แต่สินทรัพย์ดิจิทัลนั้น” ลักษณะทรัพย์สินนั้น จะเป็นสินทรัพย์ที่รวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตด้วย

หมายถึง ทรัพย์สินมีค่าต่าง ๆ ที่บุคคลหรือกิจการเป็นเจ้าของอยู่ จะมีความหมายที่กว้างกว่าทรัพย์สินตรงที่สินทรัพย์นั้นรวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตด้วย นิยามตามประมวลกฎหมายไทยจึงยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายในส่วนของประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าเมื่อสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นทรัพย์สินที่สามารถยึดทรัพย์สินบังคับคดีได้ จึงเห็นควรแก้ไขนิยามทรัพย์สินให้ครอบคลุมเป็นทรัพย์สินในส่วนประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคตของสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย

ประการที่สอง ผลการศึกษาพบว่ายังมีปัญหากรณีประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติรองรับอย่างชัดเจนว่าสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถบังคับคดีได้และเป็นทรัพย์สินที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือเป็นทรัพย์สินที่จะถูกบังคับคดี แต่ต้องอาศัยการตีความกฎหมาย รวมทั้งปัญหาการให้สถานะสินทรัพย์ดิจิทัลไม่ถือเป็นเงินตราตามกฎหมายและหน่วยงานมีการเตือนการใช้สินทรัพย์ดิจิทัล เช่น Bitcoin Ether เพื่อชำระราคาสินค้าและบริการโดยให้เหตุผลว่ามีความเสี่ยงจากการผันผวนของมูลค่า เสี่ยงจากการสูญเสียมูลค่าหากถูกโจรกรรมทางไซเบอร์และถูกใช้เป็นเครื่องมือของการฟอกเงิน ดังนั้นแล้วเมื่อไม่ถือว่าเป็นเงินตรา ก็มีประเด็นต้องพิจารณาต่อไปว่า สินทรัพย์ดิจิทัลจะเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถบังคับจากลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ตามกฎหมายได้หรือไม่ หรืออีกประเด็นหนึ่งคือ สินทรัพย์ดิจิทัลนี้ตกอยู่ใต้กฎหมายการบังคับคดีหรือไม่ จากผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยนั้นมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 214 บัญญัติว่า ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่นๆซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย [10] [11] จากบทบัญญัติข้างต้นจึงมีประเด็นให้ต้องพิจารณาต่อไปว่า สินทรัพย์ดิจิทัลมีสถานะที่ตกอยู่ใต้กฎหมายบังคับคดีหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าแม้สินทรัพย์ดิจิทัลจะไม่ถือว่าเป็นเงินตราชำระหนี้ตามกฎหมาย เนื่องจากด้วยเหตุผลที่มีความเสี่ยงจากการผันผวนของมูลค่าและเสี่ยงต่อการสูญเสียมูลค่า เพราะไม่ได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานใดซึ่งต่างจากการโอนเงินผ่านธนาคารพาณิชย์หรือผู้ให้บริการชำระเงิน ภายใต้การกำกับดูแลของระบบธนาคารสามารถติดตามได้ และหากมีการโจรกรรมเงินในระบบธนาคารผ่านแอปพลิเคชันก็สามารถได้รับความคุ้มครองจากธนาคารแห่งประเทศไทย แต่กรณีสินทรัพย์ดิจิทัลนี้รวมทั้งสกุลเงินดิจิทัลต่าง ๆ ไม่ได้ออกรับรองหรือควบคุมโดยธนาคารกลางใดๆแต่จะสร้างขึ้นผ่านกระบวนการโดยคอมพิวเตอร์ และการทำธุรกรรมขึ้นก็ไม่มีพรมแดนและไม่มีค่าธรรมเนียมอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนนี้เป็นหลักสำคัญในขณะใช้เงิน ดังนั้น ในความเห็นของผู้เขียนแม้ว่าจะยังคงเป็นปัญหาในส่วนการที่จะการบังคับคดีโดยถือว่าสินทรัพย์ดิจิทัลไม่มีเงินตรา แต่ก็ถือว่าเป็นสินทรัพย์ประเภทไม่รู้รูปร่าง ถือว่าสามารถนำสินทรัพย์ดิจิทัลมากำหนดเป็นส่วนหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ที่ว่าสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถเป็นประกันในการชำระหนี้ได้ เมื่อเจ้าของสินทรัพย์ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา สินทรัพย์ดิจิทัลจึงอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสหรัฐอเมริกาที่ถือว่าเงินเสมือนเป็นทรัพย์สิน และสามารถบังคับคดียึดหรืออายัดทางแพ่งได้อย่างทรัพย์สิน โดยอำนาจศาลในการยึดหรืออายัดทางแพ่ง

ในสหรัฐอเมริกาจะเป็นอำนาจพิจารณาเอาแก่ทรัพย์สิน ยกตัวอย่างเช่น การยึดหลักทรัพย์สินเพื่อชดใช้ค่าตัดสินในคดีละเมิด เนื่องจากการดำเนินการฟ้องร้องบังคับคดีทางแพ่งเป็นเรื่องที่ฟ้องร้องต่อทรัพย์สิน ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นสามารถดำเนินการบังคับคดีได้และเป็นทรัพย์สินที่ตกอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในภาคของการบังคับคดี แต่อย่างไรก็ตามสำหรับขั้นตอนของการยึดอายัดเงินเสมือนในสหรัฐอเมริกานั้น

ประการที่สาม ปัญหาวิธีการบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้นในเรื่องของการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล จะเริ่มต้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาและได้ส่งคำบังคับให้แก่จำเลยแล้ว หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับโจทก์เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็จะต้องดำเนินการออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินของจำเลย ซึ่งก็จะมีวิธีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงาน ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่า ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวข้องกับการยึด อายัดทรัพย์สิน ซึ่งจะกำหนดไว้ว่าการยึดหรือการอายัดทรัพย์สินนั้น จะแตกต่างกันออกไปตามประเภทของทรัพย์สินดังนี้ เช่น หากเป็นการยึดก็จะได้แก่ ยึดที่ดิน บ้าน อาคาร รถยนต์ หุ่น สหกรณ์ทรัพย์ เป็นต้น [12] ส่วนการอายัดนั้น ก็ได้แก่ การอายัดเงินฝากธนาคาร เงินเดือน สิทธิเรียกร้องจากบุคคลภายนอก และสุดท้ายจะเป็นในส่วนของการยึดเอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้นำยึดอาจนำยึดด้วยตนเองหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นทำแทน ฉะนั้นแล้วจะเห็นได้ว่า วิธีการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กล่าวมาแล้วนั้น ไม่ได้กำหนดถึงการบังคับคดีเอาแก่สินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งเหมาะสมกับสภาพของสินทรัพย์ดิจิทัล เนื่องจากว่าลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลไม่สามารถเทียบเคียงกับสินทรัพย์ประเภทอื่นๆได้ ที่กล่าวมาแล้ว เนื่องจากสินทรัพย์ดิจิทัลมีลักษณะที่เข้าถึงข้อมูลยากและมีความเป็นส่วนตัวสูง รวมทั้งผลการศึกษาพบว่า โดยสภาพแล้วสินทรัพย์ดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นคริปโทเคอร์เรนซีหรือประเภทโทเคนดิจิทัลก็ตามเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลมีสภาพลักษณะแตกต่างกับทรัพย์สินชนิดอื่นๆอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ทรัพย์สินอื่นๆนั้นได้ถูกกำหนดวิธีการยึดไว้โดยเฉพาะโดยเริ่มตั้งแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 303 ถึงมาตรา 315 ด้วยเหตุผลความมีลักษณะแตกต่างอาจจะเป็นเพราะความเสี่ยงของราคาหรือความเปลี่ยนแปลงของตัวทรัพย์สินที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ซึ่งในขณะเดียวกันก็ไม่มีการรับรองจากหน่วยงานใด ดังนั้นแล้วการจะนำวิธีการมาใช้บังคับคดียึดหรืออายัดนั้นก็ต้องเป็นกฎหมายที่กำหนดไว้โดยเฉพาะสำหรับการยึดหรืออายัดสินทรัพย์ดิจิทัล ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายที่ใช้บังคับการยึดไม่ควรเป็นกฎหมายกลางแต่ควรมีบทกำหนดกฎหมายไว้เป็นพิเศษสำหรับการยึดหรืออายัดสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อให้การบังคับคดีมีประสิทธิภาพมีความยุติธรรม รวดเร็วและสะดวกเพราะเกิดความง่ายต่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี ดังนั้นแล้วควรมีกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนแต่จากพิจารณาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยไม่ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัลไว้โดยเฉพาะ ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยอีกประการหนึ่งคือ ควรกำหนดว่าสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นกำหนดไว้ในส่วนของการยึดหรือการอายัดทรัพย์สิน ผลการศึกษา

ผู้เขียนเห็นว่าสำหรับเรื่องวิธีการบังคับคดีแก่สินทรัพย์ดิจิทัลนั้น ควรกำหนดไว้ในเรื่องของส่วนการยึดทรัพย์สิน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าสินทรัพย์ดิจิทัลถือเป็นทรัพย์สินหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สหหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีราคาและถือเอาได้ จึงถือเป็นทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยึดได้ แต่ปรากฏว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 303 ได้บัญญัติขั้นตอนการบังคับคดีไว้เฉพาะการยึดสังหาริมทรัพย์ที่มีรูปร่างเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการบัญญัติถึงสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง ส่วนทรัพย์ไม่มีรูปร่างอื่นๆตามมาตราประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296(1)กฎหมายบอกให้ยึดแต่มีได้ระบุขั้นตอนการยึด หากพิจารณาสภาพสินทรัพย์ดิจิทัลและผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติเหล่านี้ยังไม่เหมาะสมกับสภาพสินทรัพย์ดิจิทัลจึงต้องกำหนดวิธีการยึดซึ่งระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นมาตราเฉพาะสำหรับสังหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่างนั้นหมายรวมถึงสินทรัพย์ดิจิทัลนั่นเอง และหากวิเคราะห์ในประเด็นของการอายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 316 ก็จะเห็นได้ว่าลักษณะของสภาพสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นไม่ใช่กรณีทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นเงินตรา หรือเป็นทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกชำระเงินหรือจะต้องส่งมอบหรือโอนทรัพย์สิน หรือจะต้องเรียกให้บุคคลภายนอกชำระหนี้เป็นอย่างอื่น กรณีของสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นหากจะใช้วิธีการอายัดนั้นผู้เขียนเห็นว่าจะไม่มีกฎหมายตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งจะใช้บังคับได้หรือไม่เหมาะสมกับสภาพของสินทรัพย์ดิจิทัล ส่วนวิธีที่ผู้เขียนเห็นว่าเหมาะสมกับสภาพของสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น คือ การติดตามยึดทรัพย์ไม่ใช่การใช้วิธีการอายัด ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวทางคดี SEC v. AriseBank ในกระบวนการเจ้าพนักงานบังคับคดี ที่ปรึกษากฎหมายและผู้เชี่ยวชาญด้านการพิสูจน์หลักฐานได้ดำเนินการจนนำไปสู่การเข้ายึดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์อื่นๆ รวมไปถึงคอมพิวเตอร์พกพา ตลอดจนชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านที่ใช้สำหรับการเชื่อมต่อเว็บไซต์ AriseBank เชื่อมต่อบัญชีธนาคาร และเชื่อมต่อวอลเล็ตคริปโทเคอร์เรนซีเจ้าพนักงานบังคับคดีได้สอบสวนและนำคอมพิวเตอร์พกพาที่ได้ยึดมา สั่งการให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าถึงบัญชีดังกล่าวเพื่อโอนมายังบัญชีเจ้าพนักงานบังคับคดีแต่หากผู้เชี่ยวชาญไม่สามารถทำได้เนื่องจากมีการเปลี่ยนรหัสผ่านในบัญชีดังกล่าวถูกถอนไปหมดแล้วนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะดำเนินการฟ้องร้องเพื่อรวบรวมสินทรัพย์ของจำเลยที่ได้ถ่ายโอนไปยังบุคคลภายนอกและเรียกคืนสินทรัพย์ทั้งหมดได้

ประการที่สี่ ประเด็นปัญหาการขายทอดตลาดสินทรัพย์ดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่าการขายทอดตลาดในประเทศไทยนั้น กรมบังคับคดีจะใช้วิธีการขายทอดตลาดใช้วิธีการประมูลราคาทรัพย์สิน และในวันทำการขายทอดตลาดผู้ประมูลที่เข้าประมูลรายใดได้มีการเสนอราคาเท่าใดหรือสูงกว่าที่กำหนดราคาต่ำไว้ ก็จะเป็นผู้ชนะการประมูล เราจะเห็นว่าก่อนการเอาทรัพย์ออกขายทอดตลาดนั้นจะมีการกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ ผู้เข้าเสนอราคาสูงที่สุดจะเป็นผู้ชนะการประมูล [13] ดังนั้นแล้วผู้เขียนเห็นว่า วิธีการขายทอดตลาดของไทยแบบนี้กับสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น จะเกิดความเสียหายแก่คู่ความได้ เนื่องมาจากสาเหตุการล่าช้าและการกำหนดราคาไว้ก่อนขายทอดตลาดที่อาจจะไม่เป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายในขณะนั้น เนื่องจากสินทรัพย์ดิจิทัลมีการผันผวนของราคาและประเด็นถัดมาแม้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 332 วรรคสอง

จะได้กำหนดรองรับในกรณีที่การขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ถูกยึดหรือที่ได้มีการส่งมอบตามคำสั่งกระทำโดยยากหรือการขายจำหน่ายสิทธิเรียกร้องนั้น กระทำได้โดยยากเนื่องจากการชำระหนี้จำเป็นต้องอาศัยการชำระหนี้ตอบแทนหรือด้วยเหตุอื่นใด และการบังคับคดีอาจล่าช้าเป็นการเสียหายแก่คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรหรือคู่ความหรือบุคคลเช่นนั้นร้องขอ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีคำสั่งกำหนดให้จำหน่ายโดยวิธีการอื่นใดที่สมควรก็ได้ จากบทบัญญัติดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าแม้จะมีกฎหมายรองรับ การจำหน่ายสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งเป็นทรัพย์สินที่กระทำได้ยากและการบังคับคดีล่าช้าจะเป็นการเสียหายแก่คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย กรณีเช่นนี้ก็ยังไม่แน่ชัดว่าจะเกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความในการบังคับขายทอดตลาดของสินทรัพย์ดิจิทัล เห็นว่าแนวทางการบังคับการขายทอดตลาดของสหรัฐอเมริกา มิได้มีการประเมินมูลค่าสินทรัพย์ดิจิทัลก่อนการขายทอดตลาดไว้ เพราะการจัดการประมูลไม่มีการตั้งราคาขั้นต่ำไว้ ดังนั้นเมื่อเกิดความผันผวนของราคาสินทรัพย์ดิจิทัล ผู้เข้าประมูลอาจจะเสนอราคาเท่าใดก็ได้ จึงจะทำให้ได้ราคาการประมูลที่เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความในขณะนั้นและสำหรับวิธีการในมาตรา 332 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น เทียบเคียงกับสหรัฐอเมริกานั้น แม้จะมีบทบัญญัติกำหนดวิธีการไว้ในกรณีการบังคับคดีล่าช้าหรือเป็นการเสียหายแต่ในสหรัฐอเมริกาผลการศึกษพบว่า การบังคับสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นไม่ได้อาศัยเพียงบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นแล้วสำหรับประเทศไทยนั้นยังขาดการให้อำนาจทางกฎหมายของเจ้าพนักงานบังคับคดีกรณีนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่ายังคงต้องปรับปรุงแนวทางปฏิบัติต่อไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ประการที่หนึ่ง ผู้เขียนจึงขอเสนอปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 138 จากเดิม ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมถึงทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้โดยแก้ไขเป็น ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมถึง สินทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ เพื่อให้นิยามในตัวบทกฎหมายมีความชัดเจนและเป็นหลักสากลในการรองรับการตีความขยายความคำว่า ทรัพย์สิน รวมถึงสินทรัพย์ดิจิทัลที่จะเกิดขึ้นในส่วนของประโยชน์ในอนาคตด้วย การแก้ไขบทบัญญัตินี้เป็นไปตามระบบกฎหมายประเทศญี่ปุ่นโดยในร่างกฎหมายแก้ไขพระราชบัญญัติการให้บริการชำระเงินฉบับดังกล่าวได้ให้คำนิยามสำหรับบิตคอยน์และเงินเสมือนเอาไว้ว่าเป็น มูลค่าทางทรัพย์สินซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ต้องระบุนิยามไว้โดยเฉพาะ และยังสอดคล้องกับศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาว่า ประเภทของผลประโยชน์ที่จะถูกคุ้มครองในฐานะทรัพย์สิน มีความหลากหลายซึ่งอาจรวมถึงสินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง อย่างเช่น สินทรัพย์ดิจิทัลด้วย

2. ประการที่สอง ปัญหาว่าสินทรัพย์ดิจิทัลนำมาชำระหนี้และสามารถบังคับคดีได้ แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ได้กล่าวถึงกฎหมายที่ให้สินทรัพย์ดิจิทัล ตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการบังคับคดี ผู้เขียนจึงเห็นว่า เมื่อสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้และควรออกกฎหมายรองรับการบังคับคดีเกี่ยวกับประเภทสินทรัพย์ดิจิทัลไว้โดยเฉพาะ เนื่องจากสภาพของทรัพย์สินและการเปลี่ยนแปลงราคาสินทรัพย์อย่างรวดเร็วจึงต้องมีกฎหมายหมวดเฉพาะเรื่องการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งบัญญัติรองรับว่า สินทรัพย์ดิจิทัลสามารถบังคับคดีได้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้โดยวิธีเฉพาะไม่เหมือนกับทรัพย์สินอื่นๆ และยังสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในมาตรา 214 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่รองรับเจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยสิ้นเชิงรวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่นๆซึ่งหมายความรวมถึงสินทรัพย์ดิจิทัลด้วยดังที่กล่าวมาแล้ว

3. ประการที่สาม สินทรัพย์ดิจิทัลนั้นในความเห็นของผู้เขียนเห็นควรให้มีการใช้วิธีการยึดทรัพย์สินแก่สินทรัพย์ดิจิทัล โดยเห็นควรเพิ่มบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งถึงรายละเอียดขั้นตอนและวิธีการยึดทรัพย์สินประเภทสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น กำหนดว่า การยึดสินทรัพย์ประเภทคริปโทเคอร์เรนซีหรือโทเคนดิจิทัล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยึดคอมพิวเตอร์หรือยึดไพรเวตคีย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทันที และสามารถเข้าควบคุมลูกหนี้ให้โอนสินทรัพย์ดิจิทัลเข้าไปที่วอลเล็ตอิเล็กทรอนิกส์ของกรมบังคับคดี หากลูกหนี้หนีขัดขืนก็จะมีกระบวนการลงโทษในทางแพ่งที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ โดยจะต้องมีความรวดเร็วในการเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัล รวมทั้งต้องมีกระบวนการจัดเก็บอย่างปลอดภัย ฉะนั้นแล้วด้วยเหตุผลที่กล่าวมา กฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีในปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาเนื่องจากอุปกรณ์การยึดทรัพย์สินและความรู้ของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งวิธีการบังคับคดีตามกฎหมายที่บังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์สินดิจิทัลผู้เขียนเห็นว่าไม่ควรเป็นกฎหมายกลางที่บัญญัติไว้แล้วแต่ควรเป็นภาคบังคับคดีแก่สินทรัพย์ดิจิทัล เนื่องจากลักษณะการทำธุรกรรมของสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นการดำเนินการอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดนโดยใช้เทคโนโลยี ฉะนั้นแล้วผู้เขียนเห็นว่าการใช้กฎหมายจึงต้องมีวิธีการบังคับคดียึดทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ เพื่อลดช่องว่างและปัญหาของการบังคับคดีแก่สินทรัพย์ดิจิทัล

4. ในประการที่สี่ ในการขายทอดตลาดของสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น โดยลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลมีราคาผันผวนของราคาสูงหรือลดลงของราคาอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ผู้เขียนขอเสนอว่า การจำหน่ายหรือขายทอดตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องกระทำโดยเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 332 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กล่าวมาแล้ว แต่ควรเป็นบทบัญญัติเฉพาะที่ระบุถึงประเภทของสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น มาตราระบุว่า ในกรณีเป็นการขายทอดตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทคริปโทเคอร์เรนซีหรือโทเคนดิจิทัลซึ่งได้ยึดทรัพย์สินไว้แล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายหรือจำหน่ายได้ทันทีโดยวิธีขายทอดตลาดหรือวิธีอื่นที่สมควร ส่วนในประเด็นการกำหนดราคาทรัพย์สินนั้นผู้เขียนเห็นว่า

เจ้าพนักงานไม่ควรกำหนดราคาประมูลไว้ในราคาขั้นต่ำของผู้ประมูลแต่ควรกำหนดราคาขายทอดตลาดเป็นราคาเริ่มต้นในขณะที่จะทำการขายและควรออกเป็นประกาศกำหนดราคาขายเพื่อให้มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- [1] เอื้อน ชุนแก้ว. (2560). *การบังคับคดีแพ่ง Civil Execution* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
กรุงสยาม - พับลิชชิง.
- [2,5] พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561
- [3] ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่ ธปท.8/2557
- [4] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 มาตรา 138
- [6,7,8] ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2561). *รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการศึกษาเรื่องการบังคับกันสินทรัพย์ดิจิทัล*. กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม.
- [9] บัญญัติ สุชีวะ. (2542). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- [10] อัครวิทย์ สุมาวงศ์. (2543). *คู่มือการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา*.
กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- [11] สมยศ เชื้อไทย. (2560). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- [12] ประจักษ์ พุทสมบัติ. (2551). *คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบังคับคดี*. กรุงเทพฯ : มีสมบัติ
- [13] ประวิณวัชร อิศรางกูร ณ อยุธยา. *คู่มือการปฏิบัติงานงานบังคับคดี*. กรุงเทพฯ : สูตรไพศาล.